

Бараші – отча земля Василя Земляка. Поліський дивосвіт. Посібник-хрестоматія у 2-х ч. – Житомир, 2000. – Ч. I. – С. 221-225.

Грибан Г. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент Житомирського державного
університету ім. І.Франка

БАРАШІ – ОТЧА ЗЕМЛЯ ВАСИЛЯ ШЕВЧУКА

Полісся, Житомирщина – сторона широковіта, древлянська, житицька... Край блакитних озер і лісових пуц. Край казкової поліської природи. Край, що був тим цілющим джерелом, з якого український письменник Василь Шевчук черпав свою наснагу.

Тож увійдемо в світ Василя Шевчука. У світ, вибудований одною людиною, створений напруженням мислі й щедрості таланту. Він належав до тих митців, які не замикаються у межах одного жанру, в одному часі. У його творчості сучасний педагогічний роман, лірична комедія, новели, а також ряд творів на історичну тематику. Василь Шевчук прийшов у літературу не для літературних спроб, не для себе самого, а для читача, для народу.

Уродженець Житомирщини, з'явився на світ 30 квітня 1932 року в селі Барашах Ємільчинського району Житомирської області в сім'ї селянина. Закінчивши десятирічку, В. Шевчук у 1950 році вступає на відділення української мови і літератури філологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Творчий шлях В. А. Шевчука розпочався 1944 року, коли він під враженням визволення рідного села від фашистських загарбників написав свої перші вірші, а 1949-го надрукував їх у районній газеті. З 1955 року працював у редакції журналу «Піонерія», редактором сценарного відділу Київської кіностудії ім. О. П. Довженка, в редакціях газети «Літературна Україна» та «Романи й повісті» (видавництва «Дніпро»).

У 1951 році в «Альманасі молодих» надрукував перші ліричні поезії. Тоді ж у журналі «Барвінок» – кілька дитячих віршів, що започаткували збірку «У труді зростаємо», яка вийшла в 1953 році. Згодом з'явилися друком поетичні книжки для дітей «Гілка яблуні» (1955), «Довгоногі косарі» (1959), «На зеленому роздоллі» (1968), науково-популярний нарис «Синочок сонця» (1960), повість «Горобиної ночі», збірка оповідань «Як Андрійко біди позбувся» (1965). З-під пера письменника у 1958 році виходить збірочка «Ходімо весну зустрічати» – це задушевні вірші про рідне Полісся, його мальовничі села. У поезії «Хто бродить, зараз у гаю» ліричний герой закликає своїх земляків серцем зрозуміти землю, «ту, що малим тебе носила». І де б не був –

Ти будеш згадувати завжди

Своє Полісся синьооке.

Свої незаймані дуби,

Поля, діброви, гору Лису,

Косою зрізані гриби

На сіножаті серед лісу.

Поетичній манері Василя Шевчука притаманні мелодійність, задушевність, афористичність окремих рядків і строф:

Якби я без мрії весну зустрічав.

Давно вже душею старіти б почав.

Якби без кохання прожив я життя,

Вважав би пропащим його без пуття.

*•

У 1963-1967 рр. виходять повісті «Зелений шум», «Вітрила», «Трублять лебеді над Славутичем».

Праця стала основою його життя. Він знає, що письменника слухає народ, тому ненавидить пусті слова, шукає себе, береться за прозу. Так, його роман «Предтеча», який з'явився першим виданням в 1969 році під назвою «Григорій Сковорода», та роман-дослідження «Велесич» (1980) стали етапними, завоювали серця читачів. Роман «Велесич» розповідає про

можливого автора «Слова о полку Ігоревім», з роману «Побратими» постає образ винахідливого, відважного запорожця-бандуриста, «Предтеча» висвітлює образ Григорія Сковороди, «Син волі» – це Шевченко.

У творчому доробку письменника поряд із вище названими творами є ще роман «Побратими, або Пригоди двох запорожців на суходолі, в морі та під водою», присвячений боротьбі запорозького козацтва під проводом гетьмана Тараса Трясила проти турецьких поневолювачів та польських панів. Це й коротка трилогія «Під вічним небом», до якої входять психологічні і водночас документально вивірені твори про Сократа, молодого Григорія Сковороду та Ганді. Повісті, які її складають, об'єднані одною думкою – ідеєю про вічність розуму, братерства, щастя й миру на землі. Життя Сократа, Сковороди й Ганді в цій книзі мовби злиті в одну безсмертну долю, що подолала і час, і простір.

Розповідаючи про свій роман «Син волі», Василь Шевчук зауважив: «Іноді мене запитували: а для чого писати про Кобзаря, коли в принципі все відомо? Це так. Але кожен розуміє ту чи іншу постать у суспільстві, літературі, історії по-своєму, індивідуально. І тому я хочу дати своє «прочитання».

«Задуми, – згадує письменник, – з'являлися часом несподівано». Ось як, скажімо, почалася робота над «Велесичем», романом-дослідженням про «Слово о полку Ігоревім» – літературну перлину епохи Київської Русі. «Якось моєму синові-школяреві, – розповідає В. Шевчук, – задали на наступний урок підготувати матеріал про «Слово о полку Ігоревім». Бібліотека в мене чимала, отже, думалось, знайти потрібну літературу проблеми не буде. Книжки цієї тематики справді були, але без спеціальної підготовки їх опанувати нелегко. І так народилася ідея написати популярний твір. Читаючи цей твір, на тлі бурхливих історичних подій зримо постає таємний образ автора «Слова», ім'я якого до нас не дійшло».

За романом Шевчука, «Слово...» створив Велесич – онук відважного воїна-богатиря, кудесника і звичайного хлібороба Сновида. Письменник

створив цікавий образ народного співця, вихідця з простого люду, який живе тривогами і сподіваннями свого неспокійного часу. Перед читачем, переплітаючись з сучасністю, проходять події, які увібрали в себе безмір людських страждань, породжених здебільшого війнами і князівськими міжусобицями. Герої роману «Велесич» – наші сучасники Макар і Лада, які ідуть по описаних у «Слові» місцях. Зустрічаючись із різними людьми, вони переконуються: минають роки, але завжди незнищеною залишається людська пам'ять. Саме «Слово» прочитується не лише як твір високопатріотичний, а й народний за своїми поглядами, оцінками, своїм відношенням до історичних процесів і діячів.

1969 рік. Виходить роман Василя Шевчука «Предтеча», в якому письменник розповідає про другу половину життя Григорія Савича Сковороди: після повернення на Україну з Європи в 1753 році. Зі сторінок роману письменника постає живий образ великого філософа-гуманіста і митця, своєрідно побачений сучасним письменником, цікаво і по-своєму трактований. Зображуючи славетного українського філософа XVIII століття, автор простежує, якого поглибленого саморозвитку зазнала в його вченні одна з найгуманніших філософських тез – «Пізнай самого себе». Василь Шевчук зображує Г. Сковороду як мандрівного вчителя, що ходив од села до села, від міста до міста, несучи людям слово правди, мудрої поради, навчаючи їх бути людьми.

Письменник не прагне показувати дійсність уже пізнану, вивчену, сформовану в нашому досвіді, а показує з усією гостротою такі проблеми, які ми ще до кінця не визначили, і найпершу серед них – призначення людини на землі, її місце й позицію перед лицем випробувань, її справжню вартісність.

Широкий світ творчості Василя Шевчука – це сучасна тематика: повість «Злам» (1982) – про важкі шляхи творчої інтелігенції; «Герновий світ» (1986) – про Т. Г. Шевченка (була почата більш як двадцять років тому одночасно з повістю про дитинство Кобзаря «Вітрила»); роман «Фенікс» (1988) – про видатного письменника-полеміста І. Вишенського.

У 1982 році В. Шевчук опублікував у журналі «Дніпро» драматичну поему «У затінку біля Хрещатика», а в «Літературній Україні» уривок з драматичної поеми «Князь Кий». Ці та інші поетичні драми вийшли окремою книжкою «Русь первоцвітна».

Історична тематика, зокрема життя видатних діячів вітчизняної культури, вже тривалий час посідають провідне місце у творчих зацікавленнях В. Шевчука. Для нього історія – це частина його життя. Ось як згадує він про це в своїй біографії: «Народився і виріс я у глибині старої Древянщини, на річці Уж. Серед села, над річкою-прадавнє городище, навкруги – ліс. Ще учнем я записав із батькових уст легенду про наше село часів Київської Русі». Все це пробудило бажання пізнати життя далеких предків. Василь Шевчук захоплювався українськими народними піснями, особливо історичними думами, які є своєрідною живою історією.

В. Шевчук – лауреат премії ім. Андрія Головка за 1986 р. 13 травня на 68-му році пішов із життя поет і прозаїк В. А. Шевчук, який плідно працював до останніх своїх днів. У рукописах залишилися такі його твори, як роман про М. В. Лисенка «Страсті за Миколаєм», кілька драматичних поем, понад 500 текстів пісень, які він озвучив своїми ж мелодіями і записав на касету, створив ораторію «Слово про Ігорів похід».

Рекомендована література

1. Клименко М. Поезії нашого земляка // Радянська Житомирщина. – 1959. – 11 жовтня.
2. Василь Шевчук – письменник. Пише для дітей // Письменники Радянської України. Т. 5. – С. 767.
3. Василь Шевчук // Письменники Радянської України. –К., 1970. – С. 486-487.
4. Василь Шевчук –поет, прозаїк // Календар знаменних і пам'ятних дат. Житомирщина 1992 р. – Житомир, 1992. – С. 23-26.